

Politicorvm Libri Decem

Contzen, Adam

Colonia, [1621]

Cap. XXIII. Legem diuinam scriptam Reipublicæ necessariam à Catholicis
solis rectè intelligi atque obseruari.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95437](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95437)

aberrare. Deniq; cum Respublica ciues suos, & pœnis, & præmijs regat; non potest ille ad Rempublicam pertinere, qui causas præmiorum, & pœnarum ex æquo tollit.

Mihi sane vel ex hoc vñico errore satis causæ videtur esse, vt vniuersa Germania mutuis conflictibus collidatur, cum Regibus, & Principibus officium à Deo commissum, quod est, vt sint τὸν νόμον φύλακες, legum custodes, tam impudenter & proterue impetitur.

CAPVT XXIII.

Legem diuinam scriptam Reipublice necessariam à Catholicis solis rectè intelligi atque obseruari.

§. 1. **A** Ccusant nos aduersarij grauius jam olim, at Anno 1617. omnium retro temporum virus in Catholicos effuderunt Scriptorum vt leuissimum, ita maledicentissimum. Caput accusationis erat legem Dei scriptam à nobis repudiatam, mala verisione, interpretatione, & traditionum additamentis interpolatam, corruptam, oppressam. Ego etsi hac de re in Coronide Iubilorum respondi, necessitas tamen multorum requirit hic quoque responsionem iteratam.

Initium ducam ab eo in quo vel maxime illi gloriantur, à verbo Dei, à Scriptura, illam à nobis contemniunt, illa nostram fidem euerit. Non memini vllum esse ex Iubilantibus, qui non ejus criminis nos reos agat. Iubilans Academicus Heidelbergensis p. 24. ita habet.

Scripturam
crepant eius
eueriores.

Solum ver-
bū Dei est,
fidem ter-
minans.

Omnis scri-
ptura vtilis
est.

Omnis Ec-
clesie totius
traditio v-
tilis est.

Scriptura
nihil diui-
nitatis ac-
cipit ab Ec-
clesia.

Scriptura
credimus
propter De-
um, eas no-
bis Ecclesia
proponit.

Omnis scri-
pturis cre-
dunt, quia
sunt verbū
Dei, ecclesia
illud propo-
nit.

Scriptura
non nisi di-
uino spiritu
intelligun-
tur.

Papa disci-
pulus est
Scripturae

8. Principium fidei, quæ creditur, fidem Christianam vltimo terminans, est Scriptura diuina, Prophetarum & Apostolorum libris comprehensa, & quidem sola.

9. Tota enim Scriptura diuinitus inspirata est, & vtilis ad doctrinam, ad redargutionem, ad correctionem, ad institutionem, quæ est in iustitia: vt perfectus sit homo Dei, ad omne opus bonum perfecte instructus.

10. Hoc principium fidei, quæ creditur non vno modo, sed varie iam pridem conuulsit, hodieq; conuellit Papatus Romanus.

11. Scripturis sacris nihil Diuinitatis inesse docet, nisi quantum accipit ab Ecclesia.

12. Neq; pro authenticis Scripturas habet, nisi auctoritate Ecclesie.

13. Imo Deo non credit, nisi propter Ecclesiam.

14. Diuinam Scripturarum auctoritatem à Papa arbitrio suspendit, quia in Papa tanquam in Ecclesia totius capite, auctoritas illa resideat.

15. Et quia Papa solus, vel cum Prelatis, est Ecclesia, ideo Papa & Prelati Scripturis credunt, si credunt, propter seipsos: laicos Scripturis credere volunt propter Papam, & Prelatos.

16. Sic Papa, Prelatorum, laicorum fides de Scripturis stat super testimonio humano, hoc est, super arena, & est nulla.

17. Scripturas in iis, quæ ad fidem, cultum & mores pertinent, tantæ obscuritatis arguit, vt à nemine, nisi ex Papæ interpretatione intelligi possint.

18. Papam omnium de fide questionum Iudicem supremum facit, in quo fidem nostram vltimatè sisti oporteat, et vno spiritu iam in iis, quæ cum Papa Evangelici habent controuersa.

19. Scripturas imperfectionis accusat, quia neq; ad fidem pietatemq; colendam, neq; ad salutem consequendam sufficiant, nisi traditionibus suppleantur.

20. Traditiones inde suas vocat Verbum Dei non scriptum, eiq; certum, infallibile, canonicum, ad salutem neces-

sarium, pari pietatis affectu & reuerentia cum verbo Dei scripto suscipiendum.

21. Scripturam blasphemam nasum cereum, ambiguum, literam mortuam, atramento scriptam, chartaceam, quæ Ecclesia consensu pro confirmatione indiguerit, instar Vaginae recipientis quemuis gladium, chalybeum, plumbeum, ligneum, aneum.

De quibus verè, & erudite disseruit noster Maximilianus Sandæus in themate saculati. Rudius sed maledicentius eadem de re egit affixis thesibus Iacobus Martini Dialecticus Wittembergenfis. Ehartus Lauterbach Concion. 2. Romanos nec Biblia legisse, nec Grammaticam, credere se ait nullum Pontificem tota vita Biblia perlegisse. Leonem Decimum dixisse Bembo sententiam è Biblijs adferenti; Quid tu Bembo mihi allegas illam fabulam? Et Sadoletto Commentarios scribenti in Epistol. ad Romanos. Omittite eas nugas, non decent virum grauem tales ineptia. Ad quæ Polycarpus sic exclamat. O vos dammati Italici nebulones, an vestra Politica grauiora sunt verbo Dei? Audite Doctissimos Leonem, & Bembum, si illi nibili fecere Scripturam, quomodo eam indocti estimarent? Eiusmodi farina penè omnes erant Episcopi, Cardinales, Monachi; Polycarpus tamen Leiferus Biblia non planè perditam, sed sub scamno abdita fuisse scribit.

Christophorus Schlepnerus Generalis Superintendens, & Aulicus stentor, cum facitjs oblectare suos vellet, Catholicorum Theologiam facit quinquepartitam, Canonisticam, Scholasticam, Monasticam, Interimisticam, Iesuiticam pagina 8. 9. 10. 11. Conc. 1. Tanta vero id imperitia facit, vt videatur nullos vniquam libros Catholicorum vidisse. Paucos nominari, omnes in eadem sunt causa, omnes elaborant, vt persuadeant populo, nos Scripturam contemnere, se eam venerari, & sequi, ideo nos lege sola humana, se diuina gubernari. Præcipue in inuidiam vocant, estimationem Canonum, Conciliorum & Pontificum, quasi illa decreta sacræ Scripturæ anteponamus. Sed totam causam explicemus.

§. 2. Primo Catholicorum est hæc communis sententia, & fides: Sacrarum literarum esse eam profunditatem, sapientiam, perfectionem, vt nulla hominum scripta illis æquari possint, aut debeant. Lex enim est creatoris.

Secundo. Fide eadem tenent omnes; Scripturam sacram habere infallibilem auctoritatem, veritatem diuinam, nullo errore mistam, normam omnium directricem.

Tertio. Quicquid Scriptorum, dictorumque aliorum vel vni sententia, vel apici sacrarum literarum repugnat, id falsum esse.

Quarto. Cuilibet Christiano moriendum esse potius millies, quam vel vnum Scripturæ dictum, falsum iudicet, aut dicat, aut esse posse falsum affirmet.

Quinto. Quicumque de Scripturæ contrarium docet, aut sentit, Catholicus non est, nos ei anathema dicimus, & iudicium Domini minantes clamamus, Maran-atha. Injuria igitur, & quidem insignis nobis infertur, cum Scripturæ contemptæ accersimur, qui pro toto ejus corpore, & pro singulis apicibus totum nostrum sanguinem profundere parati sumus, vt sanè fundendum esse docemus, potest enim fieri, aut aliquis Catholicorum Spiritum quidem promptum, sed carnem infirmam experiat, in mortem, & in carcerem ire cupiat, sed ad vocem ancillæ expauescat, & Dominum in verbo suo neget. Non ergo causa est cur hac ex parte, à nobis deficiant, multo minus nos velut sacræ Scripturæ violatores traducant, & ex vna duas Respublicas faciant.

Nec

iudex vero
contraria-
rum inter-
pretationū.
Scriptura
sic videntur
heretici, te-
ste ipso Lu-
thero.

Calumnia
de Biblijs.

Catholico-
rum Theo-
logia.

Scriptura
vera est.

Catholicis
Scripturæ
penerantur.

Concilia
pontifices
scriptura ex
positionem
vixerunt.

Nec meum est hoc solius iudicium, sed totius orbis Catholici. Concilium Trident. sess. 5. cap. 1. serio mandat, ut Scripturam praelati exponi diligenter curent, idque à Synodis, & Pontificibus curatum affirmat. Eadem sacra à Synodis, p[er] summorum pontificum, & probatorum Conciliorum constitutionibus inherere, & si que amplectens, & illis adiciens, ne celestis ille sacrorum librorum thesaurus, quem Spiritus sanctus summa liberalitate hominibus tradidit, neglectus taceat, statuit ac decrevit, &c. Nempe, ut in Cathedralibus Ecclesiis, in monasteriis, in continentibus Regularibus, in Gymnasiis publicis explicetur. Id nec tum primum factum est, sed exempla synodorum, & Summorum Pontificum praeceperunt.

Et sane Leonem Pontificem maximi fecisse Scripturam multa testimonia sunt, imprimis constitutio eius in Concilio Lateranensi data anno 1516. 14. Ca. lund. Jan. ubi non modo scripturam citat, & magni facit, sed etiam eius interpretibus optimas leges ponit. Quod igitur Bembo & Sadoletio in aurem dixisset fingitur, ex eadem pharetra de promptu est, ex qua calumniarum myriades prodire.

§. 3. Scripturam igitur legem sequimur, neque iam à saculo ostensum arbitramur à minima eius particula nos recessisse, causa igitur cur à nobis recesserint novatores unica est, quia scripturas ipsi, quas citant, qualis ad eversioem stomachi & cerebri iactant, penitus contemunt. Ita rem sese habere iam sapius ostendi. Tu rem expendi, à lege Dei eos recedere intelliges.

Primo enim si ex tot centuriis eorum, qui ab Ecclesia recesserunt, unus est, qui recte Scripturam, & non fallente vestigio secutus est, ille nominetur, & reliquos probabo secutos esse non scripturam, nec Spiritum Dei, sed proprium sensum, eumque scripturae veritati antepone.

Secundo, Primores eorum cum Scriptura videntur, in illarum accusationem vertuntur. Vortius cum in scriptura quadam errata esse dixisset, Caluini & Junii auctoritate causam suam contra aeternam Dei veritatem ruerunt. Alias locum citavit, sed nec mihi quicquam respondit hactenus, & nunc quoque calumniantium importunitas extorquet, vt eadem proponam. Denique obicit in primis illud de Apostolis, aliusque N. T. Scriptoris, quod dicantur in rebus leuiculis errare, aut memoria labi potuisse, &c. Sed annon eadem, aut similia habet Caluinus, cum interdum eosdem N. T. Scriptores aut super sua quadam tradere, aut alia magni momenti omittere, aut ordinem temporis in historia turbare, aut quadam ex V. T. minus apposte citare, &c. non obscure scribit? Pro multis sit unus ille locus in 1. Joh. 2. 14. Vbi dicitur, & repetitiones illas Apostoli esse superfluas, in his scilicet verbis: Scribo vobis pueri, &c. Sed, vt Caluinus hic omittimus, quid de Francisco Luciano videtur, qui in locis communibus, recenter hic impressis, lib. 1. cap. 19. non veretur affirmare, Scriptores N. T. aliquando scientes, prudentes prae veritatem historiae quadam scripsisse. Sic enim aperte scribit, pag. 61. & 62. eos interdum recepto errori aliquid, ex charitate condonasse, & propter opinionem publicam, à veritate historiae deflexisse, adeoque prae veritatem quadam s. textui inseruisse, &c. idque speciali exemplo S. Luca confirmat, qui contra veritatem historiae Moysae nomen Kenanis in genealogia Christi posuerit, ne videlicet eos offenderet, qui graeca V. T. versioni assensissent, in qua nomen istud extabat, &c. Quod si hac assertio Fr. Iunii excusari potest (de quo sententiam meam proferre iam nolo) cur non saltem alia similibus haeratio, aut concessio, excusari poterit? Certè enim grauius est, scientem prudentem aliquid contra veritatem historiae scribere, quam quodammodo in re leuicula admittere. Et rursum maius quiddam est certo illud prius de aliquo asserere, quam per confessionem posterius istud aduersario largiri. Sed ista iam sufficiant. Plura id genus exempla ex doctoribus nostris, ubi opus erit, alia occasione asseri poterunt: saltem vt appareat, eos magna propoleptia laborare, qui eadem aut

Scriptura-
rum horri-
bilis est con-
temptus a-
pud secta-
rios.

Sectarii scri-
pturam fal-
sam auiunt.

Blasphemi
in scriptura
sunt Calui-
niani.

similia dicta in vno liberaliter excusant, quæ in alio tanquam haeretica & impia traducunt. Caluinus certè in 2. 4. 32. Jo. sic. Stephanum act. 17. 15. arguit, quasi Abraham pro Jacobo nominarit, & manet tamen apud illos error indicatus à Caluino, & Harm. in Matth. 22. 26. Negat quadrare illam sententiam, seu ad rem esse. Multi vocati pauci electi, At Christi sententia fuit. Si igitur vnus in scripturam error admittitur, tota fides eius vacillat, mendaci enim scriptura non creditur, & omnium sic legum fundamentum labascit.

§. 4. Nec mitior hac est in parte Lutherus, Scripturam enim Deo opponit, in Gal. 3. Tom. 5. fol. 345. Potius honorem habere & credere velim vni Christo, quam permoueri omnibus locis, quos contra fidei doctrinam pro iustitia operum statuenda producere possent. Quare simpliciter eis ita respondendum est. Hic Christus est, illic Scripturae testimonia de Lege & operibus, Christus autem Dominus est Scriptura & omnium operum. Et paulo post. Nihil moror Scriptura locos, setiam sexcentos producas pro iustitia operum contra fidei iustitiam, & clamores scripturam pugnare. Ego autem auctorem & Dominum Scripturae habeo, à cuius parte volo potius stare, quam tibi credere. Et paucis interiectis: Tu vrges seruum, hoc est, Scripturam, & eam non totam, neque potioris eius partem, sed tantum aliquot locos de operibus, hunc seruum relinquo tibi. Ego vrgeo Dominum, qui est Rex Scripturae. Si igitur errores Scripturae obiciunt, quomodo nobis contemptum eius obiciunt? Hac ex fontibus impurissimis Ebionitarum, Cerdonistarum, Gnosticorum, Marcionistarum, Tarianistarum, Seuerianorum, Helcesaltarum, Manichaeorum, Borgomitarum, Albigenensium deriuata sunt, & in venenatissimum lacum Aherodum, & Libertinorum quasi in sentinam confluxerunt: qui id agunt, vt mundus sit exlex.

§. 5. Tertio, De illis qui sacras literas nobis reliquerunt, quique in illis commendantur, pessime sentierunt. Scriptura Abrahamum vt fidelium patrem, vt fide iustificatum, Deo placentem nobis depingit, Caluinus & illum, & vxorem eius Saram contra diuina oracula grauissimorum scelerum reos agit: Abrahamum nimia facilitatis, Saram festinationis auctorem commentario in c. 16. 3. Genesi. Videm Abraham concussam aut, & medium praetextum fuisse inter fornicationem & matrimonium, honesto nomine palliatum. In medio seu agendi ratione, non in substantia eos peccasse, ait, quia extra Dei legitimam ordinatibnem sobolem quaesierunt: Sed modus ille substantiam fidei penitus sustulit; Benedictionem enim per adulteria, & lenocinia quaesierunt, si Caluino credimus, Abraham enim id egisse, ne benedictione priuaretur, affirmat: At sane flagitiosum est, adulterare, vt benedictionem consequaris. De Sarà ait, Cum sciret in semine Abraham benedicendas esse omnes gentes; mirum non esse si societatis honore noluerit priuari, ne resecta à corpore benedictio, quasi putridum membrum, extranea quoque à salute promissa fieret. Quasi vera sunt, Sarà & Abraham infideles fuerint. Nam credere se à corpore benedictio refecandam, nisi domus suae lupanar erigat, aut extraneam fore salutem, nili sit lena matris, productrix ancillae, est infidelem esse. Nec mitior est in Moysen Exod. 2. 12. & 4. 10. Deut. 3. 4. 10. Contempsisse eum diuinam obedientiam, voluisse quasi Deum ad abruptandum opus adigere, fuisse mentis omnium oblita. Dauidem, Eliam, Danielem, alios eodem modo excipit. Non igitur nos scripturam, & auctores eius contemnimus, sed illi qui nos ea de re accusant. Legem ergo diuinam à prophetis turpissime violatam affirmant.

§. 6. Nec est iusta accusatio, nec est legitima causa recedendi à nobis, quia inter libros sacros, numeramus, Judith, Tobiam, Librum Sapientiae, Ecclesiasticum, Baruch, & 14. caput Danielis. Canticum trium puerorum adiectum cap. 3. Danielis. Libros Macchabaeorum, & quae sequuntur cap. 3. num. 10. Hesteræ.

Scriptura
Deo non re-
pugnat.

Libertino-
rum aucto-
res scriptu-
ram repu-
diant.

Sacros scri-
ptores & pa-
tres infama-
nt.

Abraham
pro benedi-
ctione adul-
terauit iu-
dice Calui-
ni.

Canon scri-
ptura apud
nos integro
est.

Dd

Ratie

Ratio prima est manifesta. Nec Lutherani, nec Calvinista suos patriarchas condemnant, quia quosdam, quos nunc veros, & legitimos scripturæ libros arbitrantur, e canonē sustulerunt, non ergo in nos debent esse iniquiores, etiam si præter eorum sententiam aliquos in canonem admittamus.

Lutherus in prologo huius Epistolæ Brentius in conf. Vittemb. Kemnitius in exam. 4. sess. Conc. Trident. Magdeburgenses capite 1. nec tamen ea de causa Lutheranos fugiunt Calviniani. Jacobi etiam Epistolā, & Judæ repudiant, de secunda Petri, & tertia Joannis dubitant, Apocalypsin Lutherus, & Primores Calvinianorum e canonē expunxerunt. Graferus in hypoth. plagæ regie fatetur Apocalypsin ob difficultatem à suis præceptoribus non receptam. Posterius Calvinianorum receperunt, fieri igitur poterit, ut aliquando etiam, & hos quos nunc terre nolunt, in canonem recipiant.

Sectarii suo arbitrio libros in canonem recipiunt, & reiciunt.

Nō sine manifesta causa canonem minuendus est.

Argumentū Catholicū pro libro Apocalypsis.

Si igitur Zwinglius aliquo sine scelere Apocalypsin capite minuerunt, & hoc illis ignoscitur à posteris, non debent esse tam iniqui in nos iudices, ut facilitatem nostram ita grauitur interpretentur, quia eos libros admittimus, quos vetusta Ecclesia Canonicos iudicauit. Secunda ratio est etiam euidentior; Magnam enim causam habemus cur libros eos in canonem recipiamus, aut ut magis proprie loquar, iam olim receptos non temere expungamus: quamquam enim olim quidam dubitauerunt, plerique tamen admisserunt: plures & doctiores fuerunt, qui in canonem receperunt, ita probat Bellarminus lib. 1. de verbo cap. 7. & sequentibus. Nicolaus Serarius in præmiis commentariorum, quos in plerisque illos libros conscripsit. Argumento huic vim apud suos addit Beza auctoritas, is enim postquam contra Erasmus, & doctores suos Apocalypsin canonē restituit, argumentum eorum, qui dicebant, eruditissimis non esse visum librum canonicum, quod in eo nihil esset Apostolica grauitas, ita respondet: Quicumque tandem isti eruditissimi viri fuerint, magnam eos reprehensionem mereri in eo quod conuicti aut sint eum librum exagitare, qui sane sit breuissimus, si ea demas, quæ ad verbum ex Prophetis sunt exscripta. Longe aliter Basilus, Gregorius, Cyrillus, Epiphanius, Irenæus, Hippolytus, & Arethas testatur, qui hunc librum non modo (ut Dionysius Alexandrinus) putarunt à sancto viro scriptum esse, sed aperte etiam Ioanni Apostolo vendicarunt: nunquam id certe facturi, si nulla grauitas Apostolica vestigia in eo animaduertissent. Vtros vero pro eruditioribus habemus? an istos quorum & singularis pietas & summa eruditio testata est plurimis ipsorum monumentis: an illos potius, quorum ne nomina quidem apparent: argumenta vero satis indicant quam merito eruditissimi appellentur?

Bene sane ille, sed multo plures sunt, Dionysius Areopagita, Iustinus, Tertullianus, Hilarius, Athanasius, Origenes, Cyprianus, Damasus, Ambrosius, Eusebius, Chrysostomus, Hieronymus, qui & ipse ita sentit Epistolæ ad Dardanum, & eam sententiam omnium Latinorum esse affirmat. Augustinus, Iulianus, Gelasius, Innocentius, Theophilus, Antiochenus apud Euseb. lib. 4. cap. 23. Apollonius apud eundem lib. 5. cap. 17. Pamphilus. Deinde Concilia, Florentinum, Romanum sub Gelasio, Tridentinum, Ancyranum, Carthaginense 3. Toletanum 4. Nicenum secundum. Si simili nos argumento utamur pro libris quos recipimus, quo Beza contra suos, pro Apocalypsi, non video cur ea causa damnemur ut impj in scripturam, cum in eadem damnatione sit vetus Ecclesia? Beza de Erasmo sic optat: Atque vrinam his ille doctoribus proficere, quam nixus confidentia sui nomen sibi parare malisset.

Hæretici non nō parare, quam dissere maluit.

Hoc si Beza ipse secutus esset, nec in tot hæretes incidisset, neque nunc à Lutheranis omnibus, & moderationibus Calvinianis oppugnaretur. Nunc si pa-

cem obtinere non possum, si non adducere aduersarios, ut cum antiquitate sentiant, spacium duntaxat ac moderationem flagito, ne nos tam multis, tam firmis argumentis consensu eruditissimorum, & sanctissimorum asserentes canonem, velut diuinorum eloquiorum proditores calumnientur. In quo laudem meremur, in eo veniam dent. Lutherus multos libros reiecit, Epistolam Jacobi, Judæ, Apocalypsin, & illum tamen colunt Lutherani; postquam sapissime asseruisset, certo certius scire se verbum Dei à se stare, suam doctrinam esse Christi doctrinam, verbum Dei negauit; partem enim eius e canonē erasit. Quid hic Lutherani? Pudit eos erroris Lutherani, Brentiani, Chemniciani; nam e libris quibusdam illa de Apocalypsi Lutheri extruerunt. Ideoque Hunnius negat se tale quippiam in Luthero inuenisse. Sed ostendit illi noster Greferus; nam Biblia Norimbergensis anno Domini millesimo quingentesimo vigesimo septimo ea verba in præfatione habent. Nolite obsecro vti tam aperta *παραπομπή*, ut Lutheri quidem Apocalypsin reiciens scripta corrumpatis, deinde errorem eius mendacio veletis; & negetis eum scripsisse, quod vox ex eo deleuistis, nos vero omnibus diris deuocatis, quod cum veteri Ecclesia, Conciliis, Patribus quosdam libros retineamus, qui vobis displicent. Ecce, adhuc quaeritur, qui legē seruent.

Lutherus scripturam negat.

Lutheranos pudet sui Lutheri.

§. 7. Quod si vestra argumenta expendamus ad trutinam, pluma leuiora inueniemus, edidit Geneuæ hoc an. 1618. cursum Theologicum Ioannes Scharpius, quem sodales eius ut ex stulto insanum faciant, Herculem rediuium vocant. Ille in fascem suorum errores colligens ita veritatem oppugnat pag. 11. Omnes libri Canonici V. Testamenti à Prophetis scripti sunt: At nullus horum librorum est à Prophetis scriptus: Ergo non sunt libri Canonici. Probat per propositio ex 2. Pet. 1. 19. 20. 21. Roman. 1. 2. & 16. 26. Luc. 1. 70. & 16. 30. & 4. 27. Eph. 2. 20. Heb. 11. Et hoc ipsum inductione probari potest. Assumptio vero tribus argumentis confirmatur.

Scharpius ponit fere argumenta Bellarmini omnis solutionibus.

1. Malachias omnium confessione Iudeorum fuit Prophetæ ultimus, inter quem & Ioannem Baptistam nullus Prophetæ intercesit, At hi libri post Malachiam scripti sunt, ut ex libris Ecclesiasticis, & Machabeorum patet: ergo à Prophetis scripti non sunt.

2. Omnes libri à Prophetis exarati lingua qua vsi sunt Prophetæ, id est, Hebraica aut Chaldaica scripti sunt. At hi libri lingua Hebraica, aut Chaldaica, tum vernacula & vulgari, non sunt scripti, sed peregrina & ignota: ut Patres affirmant, res ipsa probat, & maxima parte concedit Pontificus: Ergo &c.

3. Si libri isti à Prophetis scripti fuissent, tum vsus ut testibus doctrinae suæ vsus fuisset Christus, & Apostoli (omnes enim scriptura prophetica de Christo testantur, usque Christus & Apostoli vsi sunt): at nec Christus, nec Apostoli horum librorum testimonio vsi sunt: Ergo non sunt à Prophetis conscripti.

11. Omnes libros Canonicos veteris Testamenti Ecclesia recepit: At hos libros non recepit: ergo non sunt Canonici. Probat per propositio: si illa Ecclesia partem aliquam scripturæ Canonice receisset, maxime criminis in eo rea extitisset: & Christus & Apostoli illam hoc nomine reprehendissent. Si enim in eo reprehendit eos Christus Matt. 5. quod male scripturas interpretati sint, multo magis si partem scripturæ tanquam non Canonicam receissent, reprehendisset: At hac de causa non reprehendit. Deinde Rom. 3. 2. dicitur *τὰ ἀβραάμ τὸ θεοῦ*, hoc est scriptura sacra Iudeis tradita: Iudeos autem studiosè omnem veterem Canonem seruare testantur Iustin. serm. ad Græcos: Augustin. 1. 1. de consensu Evangelistar. Et epistol. 3. & 59. Denique, si tum libri fuerunt Canonici, & non recepti à veteri Ecclesia tum sequeretur multos libros Canonicos à tota Ecclesia, quoad illa fuerat Ecclesia, non receptos fuisse. At totam Ecclesiam, in qua fuerunt Prophetæ, Sacerdotes, & postea Christus ipse, & Apostoli, voluntatem Dei reiecit esse absurdissimum. Ergo probatur assumptio omnium Patrum, ipsorumque etiam Pontificiorum consensu, & postea patebit. Ergo.

III. Duo.

III. Duobus tantum modis cognoscitur librum aliquem esse Canonicum. 1. Testimonio Prophetarum alicuius aut Apostolorum: 2. vel eorum, qui tum temporis vivebant, cum liber ille ediretur, quibus certo constare possit: siue à Prophetis vel Apostolo editus nec ne: At neutro horum modo scimus, libros contrarios Canonicos esse. Non primo, quia iam nulli sunt Prophetæ aut Apostoli; non altero, quia tantum abest ut quis testari possit Prophetam vel Apostolum hos libros edidisse, aut recepisse, ut ne Hieronymi tempore, ipso teste, fuerint quidem in Canonem recepti: Atque si Apostoli hos libros recepissent & agnouissent, ut vult Bellarm. lib. 1. de verbo Dei c. 10. horum librorum testimonio, ut aliorum veteris videretur. At non sunt iis vfi, ergo hi libri non sunt pro Canonicis agnoscendi.

8. Hæc igitur argumenta, quibus maior pars Christiani orbis damnatur, inspiciamus. De maiore non magnopere laboro; nomen Prophetarum non eodem modo accipi constat. Minoris probationem examinamus; nam reuera multos errores, multam imperitiam continet; sed audacem imperitiam, quæ se verbo Dei opponit, legem Dei eliminat.

Malachias pene Synchronus fuit Haggæo, & Zachariæ, qui anno circiter 20. iuxta probabilem Chronologiam prophetarunt, eos secutus est paruo intervallo Malachias, toto illo tempore plus quam quadringentorum annorum negat fuisse Prophetam, vique ad Joannem.

Refutat tamen cum Euangelium, nam & Zacharias pater Baptiste propheta fuit, Lu. 1. 67. & Simeon senior Luc. 2. 27. & v. 36. Anna prophetissa filia Phannuel, quæ iam octoginta annos minimum præcesserat. Deinde tempore Machabæorum cum tot essent insignes martyres, quis dubitet etiam prophetas fuisse? Quanquam enim ordinarius officium non fuerit tempore quo occubuit Judas Macc. 9. 27. Postea tamen non defuerunt Prophetæ, qui ut prophetarunt, ita libros scribere potuerunt: Nec obstat quod Simonem constituit ducem, donec surgat Propheta fidelis, 1. Macc. c. 14. 41. & 1. cap. 4. 46. Expectant Prophetam, sed eum quem Deut. 18. Moses prædixit, Prophetam de gente tua, sicut me suscitabit Dominus. Cum igitur fuerint Prophetæ, qui legem exponerent, hortarentur ad martyria, in persecutione acerbissima consolarentur, fuerunt etiam Prophetæ scribendis libris idonei, cur enim non Deus illis quoque infallibilem auctoritatem dare posset?

Quanquam enim propriissime sint illi Prophetæ, qui futura prædicunt, aliis tamen etiam proprie prophetia tribuitur, qui occulta pandunt: sic mulier Samaritana ex eo quod Christus sibi gesta vitæ suæ exposuerat Prophetam appellat, atque hæc vtitissima scripturis est ratio prophetiæ.

Secundo Prophetarum etiam nomine miraculorum patratores censi solent, nam Prophetæ pene omnes miraculis illustres fuere. Moses, Aaron, Josue, Elias, Eliseus, alii, auctoritatem n. per opera admiranda seruis suis diuinitas comparabat, itaque cum illi qui miracula faciebant, etiam præditi essent spiritu prophetiæ, factum est, ut id θαυματουργεῖν diceretur, prophetare. Sic Eccl. lib. c. 48. 14. Elia corpus prophetavit. Καὶ ἐν κοίμῃ αὐτοῦ ἐπαφύετο τὸ πνεῦμα αὐτοῦ. & cap. 49. 18. de Josèpho, & ossa ipsius visitata sunt, & post mortem prophetauerunt, quanquam illa posterior pars in Græcis plerisque desideretur.

D. Hieron. in Priorem ad Corinth. c. 14. Prophetæ sunt qui explanant obscura Prophetarum, & qui homines exhortantur, sicut alibi dicitur. Nam qui prophetat hominibus, loquitur ad ædificationem, exhortationem, & consolationes.

Tertio. Latius etiam prophetandi vocem extendunt, ut prophetare dicantur illi, qui monendo, increpando, docendo, consolando à vitis auocant, ad virtutis studium adducunt, scripturas interpretantur,

quæstiones Christianæ doctrinæ exponunt, nam hoc munus prophetarum fuit, quo fungentes sunt diuinæ voluntatis internuntii. Ita Exod. 4. & 7. Aaron est Propheta Moysi. ita 1. Corint. 14. 5. monet Apostolus Christianos magis curare ut prophetent.

Quarto. Qui sancto Spiritu afflati psalmos Deo concinunt prophetæ interdum dicuntur. 1. Par. 25. 1. 2. 3. ubi prophetare dicuntur in citharis, & psalteriis, & cymbalis, in cithara prophetare super confitentes, & laudantes Dominum. ubi etiam v. 1. legant 70. ὁμοφώνως ψάλλοντες, nebyim, tamen veris. vtuntur verbo ψαλμοῦ ἐκφράσαι, quidam volunt esse prophetas canere, at canebant psalmos quos habemus; id igitur, & nunc recte dicitur prophetare. Hæc significatione accipiunt illud 1. Reg. 10. v. 7. ubi rex prophetarum, & Saul inter prophetas, quod significat, non quouis modo laudes Dei canere, sed singulari instinctu, neque enim negandum multos esse solitos Dei laudes canere, de quibus tamen illa admiratio non erat, neque negandum ex his fuisse aliquos proprie & primo modo nominatos Prophetas.

Quinto, prophetare in malam partem sumitur, ut sit idem, quod more arreptitiorum spiritu fanatico agitari, ita 1. Reg. 18. 10. Post diem autem alteram inuasit spiritus Domini malus Saul, & prophetabat in medio domus suæ. Quia namque vates gentilium ore spumante, corde fero, rabie agitati flexiloquis oraculis gentes dementabant, inde factum est, ut furere esset illis prophetare, cum in antro vates baccharentur; est enim in re dissimilima quædam similitudo, ut enim prophetæ sancti à bono spiritu agebantur, ut facta dictaque ad eius voluntatem componerentur, ita pseudoprophetæ à malo spiritu dire exagitabantur, ut omnia sua ad eorum nutum facerent. Sic clamores inconditos prophetarum Baaliticorum, gestulationes, & saltus, incursus, & vulnuscule facta, totam actionem caeremoniarum impiarum vocat scriptura prophetare, 3. Regum 18. 29. postquam autem transit meridies, & illis prophetantibus venerat tempus quo sacrificium offerri solet. Nec mirum, aut nouum, cum prophetæ nomen frequenter falsis prophetis, & impostoribus tribuatur, ut Jer. 6. 13. & 26. 7. 8. 11. & 27. 7. & 28. 1. & 29. 1. Zacharia 13. 2. Ezech. 2. 25. quo loco 70. verterunt ἀνέμυσεν, cum prioribus locis citatis verterint; ἔλεον ἐφύετο. Nos de prophetis proprie dictis agimus, & negamus tæto intervallo nullum fuisse.

Ad secundam rationem respondeo. Primo quodam eorum librorum à prophetis scriptos esse Hebræa lingua vel Chaldaea, ea de re audiat Nicolaus Serarius, proleg. 3. in Tob. Refert in epistola centesima, quæ ad Chromatium & Heliodorum Episcopos est, Diuus Hieronymus, fuisse librum hunc sermone Chaldaeo scriptum, & extat hodie Græca libri eiusdem versio, & Hebræica duæ, quarum alteram à Constantinopolitanis acceptam, ante annos amplius 40. nostra hæc edidit Germania: ut valde mirer, quæ vel ignorantia, vel impudentia Britannum illum doctissimi Bellarmini, vel doctrina potius Catholica hostem, Caluinianum Vittakerum subierit, dum hoc ipso decennio; Non nisi in Græco & Latino Tobias legitur. Hoc enim ab ipsis etiam hereticis alijs, falsi damnatur, Fagio, Munstero, Geneuensis editionis Vatablo, vel potius Baduello, & Drusio. Quin vero & in Bibliothecis quibusdam Syriaca versio inuenitur, prout de sua Bibliotheca refert in Iosiam, dedicatoria ad Philippum Regem epist. doctissimus Andreas Masius.

Judith vertit ipse ex Chaldeo (Epistola III. teste) Hieronymus. Hestheris auctor primarius fuit Mardocheus, de Sapientia, Ecclesiastico, Macchabæis arbitror priores duos Hebræice scriptos, deinde conuersos in linguam Græcam, qui sane potuerunt esse tempore prophetarum, Macchabæorum auctor ut mihi videtur vernacula lingua scripsit, hoc est Græca,

Dd 2

cuius

Malachias
tempus.

Propheta
fuerunt etiam
post captiuitatem,
sed
ari.

Tobias etiam
Hebræice
scriptus.

Iudith, Hesther: Sapientia, Ecclesiasticus, Macchabæi.

Septuaginta interpretes prophetas fuerunt.

Iudeorum plerique hebraice ne fecerunt.

Liber apud quosdam dubius in canonem publice recipi potest.

In secundo canone fuerunt libri quos nouatores reieciunt.

Liber Ecclesiastici lex Dei est.

cuius periti erant, plerique Iudeorum in regno Græcorum viuentes; nam plures Iudeos ignorasse Hebraicam, quam Græcā ex eo facile colligimus, quod autem hebraeam, mutauerint in Syriacam, deinde quod Iosephus doctus inter Iudeos linguam illam ignorauerit. Denique per totam Asiam, & Græciam erant Colonia Iudeorum, non igitur græca lingua post bella Maccabaica erat Iudeis ignota. Alioqui eo argumento totum fœdus nouum euerteretur; nā Græcē scriptum esse constat. At Hebræa lingua non minus peregrina erat imperante Latino principe quam Græco: sanē passim vulgo notam fuisse linguam Græcam ipsis Ierosolymitanis constat, tum ex multis alijs, tum ex eo, quod act. 22.2. dicitur: Cum audissent autem, quia Hebræa lingua loqueretur ad eos, magis silentium præstiterunt. Græca igitur peroratorum arbitrantur, quod & frustra illi expectarent factio silentio, & Paulus conaretur, nisi turba fauens etiam Græcē intellexisset.

Tertia probatio turbas excitare, & alios multos liberos euertere potest. Non enim omnium librorum veteris testamenti auctoritate usus est Christus, & Apostoli. Nā Abdiæ, & Sophoniæ non meminerunt, ex alijs verò hinc inde pauca in scriptis exstant, ut si hoc argumento nitamur, duos prophetas ex canone eradere oporteat. Ecce qualibus argumentis ab Hercule Jubilario prisca veritas oppugnatur.

Altera ratio Scharpii est multo infirmior column. 12. Libros illos prisca veteris testamenti Ecclesia non recepit, nec tamen ab Apostolis reprehensa est, cum tamen maximi criminis sit aliquam partem canonicæ scripturæ reieciisse. Denique Ecclesia tota non recepit omnes libros canonicos, quod est absurdissimum.

Respondet, quod de Ecclesia pronunciat, hoc in Lutheranam & Calvinianam conuenire, maximi criminis rea est Lutherana teste Scharpio, quod partem canonicæ scripturæ reiecit, nec minoris prima Zvingliana, quæ Apocalypsin exterminauit. Ad veterem Ecclesiam quod attinet; Quamuis in canone Hebræorum primo non fuerint, eas tamen Christi recipit Ecclesia, ut monet S. Ildorus & Aug. l. 18. de ciuit. c. 36. In primo canone Iudeorum non fuerunt, in secundum reiecti sunt, nec ab omnibus accepti, postea tamen ab Ecclesia Christiana Canonici iudicati, fieri enim potest, ut liber aliquandiu dubius, postea pro Canonico habeatur, ut in Calviniano cœtu de Apocalypsi dictum est.

Ratio tertia, nec Apostoli, vel prophetæ testimonio, nec alicuius qui eo tempore vixit, quo scripti sunt, canonicos esse constat, nullo ergo modo sunt canonici.

Respondet, Habere nos testimonia Hebræorum qui in secundo Canone eos habuerunt. Esdræ tempore factus est primus Canon, in eo esse non potuerunt, quia posteriores erant, in altero deinde fuerunt, ut colligere licet ex Iosepho l. 2. cont. Apionem. Nā illa verba Eccl. 42. 14. καὶ ἐς τοὺς πονηροὺς ἀνδρῶν, ἡ ἀγαθοποιὸς γυνὴ, in hunc modum citat. γυνὴ δὲ χεῖρον, ἐπιστὰς ἀνδρῶν, ἐς τὰ πάντα, καὶ ἡ πονηρία αὐτῆς ὡς ἀγαθοποιὸς γυναικός. Librum verò ex quo hæc citat vocat νόμον legem, ut planè appareat eum Ecclesiasticum ad legem referre. Junilius Firmus libros Macchabæorum ait eadem auctoritate apud Iudeos fuisse, quo Paralipomena, Job, Esdras: cur non igitur apud nos eodem loco sint? Quod si opus testimonio est, quale de Apocalypsi habetis? Multa vos habere dicetis, sed non omnium, idem & nos quoque de his affirmamus. De difficultatibus quas ex singulis partibus obiciunt, respondere superfedeo, quod ab interpretibus satis superque explicatæ habeantur, & alioqui eadem ratione omnes oppugnari queant.

§. 9. Duobus TANTVM modis cognoscitur librum aliquem esse canonicum, inquit Scharpius. Primo testimonio

prophetæ alicuius, aut Apostoli. 2. Vel eorum qui tum temporis vivebant, cum ederetur, quibus constare possit, siue à propheta vel Apostolo editus, necne: Primo modo negat cognosci posse, quia iam non sunt prophetæ vel Apostoli.

Secundo modo nego Calvinianos cognoscere posse: Quia alterius cuiuscunque quamuis eo vixerit tempore testimonium humanum est, ut semper iactant, at humano testimonio fides niti non potest, hoc enim argumentum Ecclesiæ auctoritatem oppugnant, quod si verè faciunt, non habent vllam amplius scripturam, cui credant, nam Apostolus aut Propheta nemo nunc est, ut fatetur Alcides Britannicus Scharpius, & testimonium aliorum omnium, etiam totius Ecclesiæ, fallibile est, & incertum. Hoc igitur arguendo efficiunt, ut dum Scripturam laudant, simul tollant.

Scharpius totam scripturam tollit.

CAPVT XXIV.

Iniuria nos de praua versione, & interpretatione diuinæ legis accusari.

§. 1. MULTIPLEX hoc loco nobis lis intenditur, versio nostra reicitur, interpretatio oppugnatur, libertas prophetandi, hoc est, interpretandi quaeritur. Huc pertinent pugnautes versiones, lectiones vulgares, idiotarum interpretationes, facilitas scripturæ, legis & iuris diuini adulterationes.

Accusationes variae sunt, & variorum. Joannes Gisenius in reformationis recordatione, Thesi 14. Editio authentica in veteri testamento est hebræa, in nouo græca, & Thesi 18. Scriptura in dogmatibus, quæ sub salutis ratione esse necesse est, clara, perspicua, & manifesta est. Sic Thesi 22. & Thesi 20. Scripturæ interpretatio non est aliunde inferenda, sed ex ipsa asserenda. Palmam sibi tamen maledicentia hac in parte vendicat Joannes Salmut. pag. 10. & sequentibus. Librum legis ait, partim contemptu, partim deprauatione, partim exustione quasi amissum. Bibliorum versionem latinam malam Hebrææ, & Græcæ prælatam. Biblia esse dubia, nullum certum sensum haberi ex illis posse, vocari librum hæreticorum, matrem omnium hæreseon, literam mortuam, nulum cereum, normam Lesbianam, maiorem dici auctoritatem Papæ, quam Sacrarum literarum. Decreta Pontificum multis modis scripturæ anteposita. In concionibus D. Thomam, & alios sapientius, quam scripturam citatos esse, raro Scripturam explicatam fuisse. Pauli Epistolas pro fabulis habitas. Pontifici asseri potestatem contra eas agendi. Balthasar Meisnerus VVittenbergensis, festum Iubilorum suorum nominat festum inuentorum Bibliorum. VVolfgangus Fianzius in sua concione, hyperbolicam Lutheri calumniam approbat, quæ scribit Joanni Syluio, nulum ex sui temporis concionatoribus esse, qui vel vnum scripturæ caput exponere possit, idque iureiurando asseruit. Idem Meisnerus in concione secundæ dici, ait. Scripturam vocari à nobis Euangelium nigrum, Theologiam atramentariam, expressum diaboli verbum, nisi sensu Ecclesiæ intelligatur.

Tota lude interpretatio scripturæ.

Festum Bibliorum.

Calviniana diuisio mortuus.

Quin & olim Pareus in Oseam prolog. 3. q. 1. p. 13. eadem nobis imposuit, & nunc in themate repetit. Eadem Erhartus Lauterbach in concione preparatoria, & concione secunda, quæ ait, predicationem publicam non fuisse, sed in cordibus tantum piorum. Verum optime in hac re sentiunt Catholici, pessimè sectarii. Rem hisce propositionibus declaro.

Propositio prima. Non satis est scripturæ auctoritatem agnoscere, sed necesse est etiam habere certum, & notum exemplar, quod authenticum sit. Alioqui nullius erit apud ignaros auctoritatis; neque enim

Authenticum exemplar opus est.